

Reformy veřejné správy
Reforma veřejné správy v ČR

BM505Zk Základy správní vědy

6. přednáška 22. 11. 2024

Petr Havlan

Osnova přednášky a její cíl

Reformy veřejné správy

- pojem*
- časové a věcné aspekty*
- znaky (rysy) a témata*

Reforma veřejné správy v ČR

- vývoj po roce 1945*
- vývoj po roce 1990*
- vývoj po roce 2000*

Cíl: cílem této přednášky je, aby studenti byli s to vymezit, co je to reforma veřejné správy obecně, a orientovali se v základních etapách vývoje reformy veřejné správy v ČR.

Reformy veřejné správy

- obecně lze **R VS** charakterizovat jako zásadní, podstatnou změnu kvality systému veřejné správy
- principiálně se **R VS** týkají organizační i funkční stránky veřejné správy, jejích subsystémům, resp. jejích jednotlivých součástí

Časové a věcné aspekty správních reforem

□ 60. a 70. léta minulého století v západní Evropě

- cílem byla vyšší efektivnost (přes ekonomické limity právního státu; šlo zejm. o kvalitu a rozsah veřejných služeb), a debyrokratizace (a tím zvýšení pružnosti) veřejné správy
- dochází k širšímu využívání manažerských metod ve veřejné správě a následně také k zavádění nových metod hodnocení (evaluace) veřejné správy

□ 80. a 90. léta minulého století přinesla zejm. snahu po

- větší otevřenosti veřejné správy vůči občanům a jejich větší účasti (participaci) na rozhodování
- metodologickém zvládnutí evaluace

Znaky (rysy) a témata správních reforem

SR se děje v rámci základních východisek VS, čili akceptace daného druhu demokracie, právního státu, správní kultury a vztahu mezi správou a ekonomikou

- ❑ SR v širším smyslu je projevem dynamiky VS
- ❑ SR v užším smyslu je komplexem vzájemně propojených změn v organizaci, legislativě, ekonomickém fungování a případně také prostorovém uspořádání VS
- ❑ současný trend: sblížování evropských správních systémů, a to z pohledu sledovaných cílů a hodnot
- ❑ **témata správních reforem** jsou otázky, na které se reforma VS v tom které státě obsahově zaměřuje příklady: zvyšování participace občanů na VS, uplatnění decentralizace a subsidiarity ve VS fiskální decentralizace modernizace VS a vytváření předpokladů pro její objektivní hodnocení, důraz na pojetí VS jako služby, podpora sdružování územních samospráv , rozšiřování a zkvalitňování kontroly VS , ...

Reforma veřejné správy v ČR

vývoj po roce 1945

tzv. Gottwaldovy kraje

- ❑ zákonem č. 280/1948 Sb. došlo ke vzniku 19 krajů, z toho 13 v českých zemích a 6 na Slovensku
- ❑ soustavu národních výborů tvořily místní (MNV), okresní (ONV) a krajské (KNV) národní výbory, kterým byl svěřen výkon veřejné správy ve všech oborech, zatímco jiným orgánům příslušel pouze výjimečně, na základě zákona

Reforma veřejné správy v ČR

vývoj po roce 1945

Krajské zřízení z r. 1960

- ❑ zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, zachoval členění na kraje, okresy a obce, ale snížil jejich počet: u krajů z 19 na 10 a u okresů z 291 na 108
- ❑ nové rozdělení vedlo k narušení přirozených vazeb uvnitř regionů a k oslabení tradičních center (např. Olomouce, Zlína či Pardubic)
- ❑ byla vytipována tzv. střediska místního významu; šlo o obce, které se staly sídly místních národních výborů s rozšířenou působností (tzv. střediskové obce)

Reforma veřejné správy v ČR

vývoj po roce 1990

- ❑ hlavní cíl: *decentralizace* veřejné správy, tj. zrušení soustavy národních výborů a vytvoření *samosprávných obcí*
- ❑ národní výbory byly zrušeny ústavním zákonem č. 294/1990 Sb.
- ❑ samosprávné obce vznikly na základě zákona č. 367/1990 Sb.
- ❑ vedle toho byly zákonem č. 425/1990 Sb. zřízeny *okresní úřady*, které představovaly státní správu s všeobecnou působností na území jednotlivých okresů

Reforma veřejné správy v ČR

vývoj po roce 1990

□ *dekoncentrované územní specializované orgány státní správy* vznikaly v tomto období zcela nekonceptně podle okamžitých potřeb ministerstev nebo jiných ústředních orgánů státní správy

Reforma veřejné správy v ČR

vývoj po roce 1990

koncepce reformy veřejné správy z r. 1998

obsahovala zejm. tyto cíle:

- modernizaci ústřední státní správy a jejího výkonu
- reformu územní veřejné správy
- zvýšení kvality výkonu celé veřejné správy
- zabezpečení podmínek pro aplikaci norem komunitárního práva na administrativní úrovni jako základního předpokladu pro členství v EU
- implementaci opatření v souvislosti s požadavky na moderní výkon veřejné správy obsažené ve Zprávě Evropské unie z roku 1997

- bylo také mj. doporučeno přijetí právní úpravy státní služby a zajištění koordinace činností veřejné správy horizontálním způsobem na všech úrovních jejich výkonu

Reforma územní veřejné správy v ČR

vývoj po roce 2000 (krajská úroveň)

I. fáze reformy

- proběhla ve znamení principů decentralizace, dekoncentrace a subsidiarity a zachování určitých funkcí státu
- území nově vzniklých (samosprávných) krajů se liší od území (státosprávních) krajů
(viz zák. č. 36/1960 Sb.; srov. ale i nyní platný (a účinný) zák. č. 51/2020 Sb. o územně správním členění státu)
- vlastní činnost začala vykonávat krajská zastupitelstva a další krajské orgány (vč. krajských úřadů) od 1. 1. 2001

Reforma územní veřejné správy v ČR

vývoj po roce 2000

II. fáze reformy

- ❑ dne 31. 12. 2002 ukončilo svoji činnost 73 okresních úřadů a jejich působnost byla přenesena převážně na 205 obcí s rozšířenou působností, a to s cílem přiblížit státní správu občanům; menší část kompetencí zaniklých okresních úřadů pak byla s účinností od 1. 1. 2003 přenesena na krajské úřady a na další správní úřady
- ❑ došlo k rozvinutí decentralizačních a dekoncentračních procesů, a to zejm. přesunutím kompetencí, které byly dosud vykonávány orgány státní správy (tj. především okresními úřady), na samosprávu (a to jak do samostatné, tak zejm. do přenesené působnosti)
- ❑ pro přenos působností byla rozhodující následující kritéria:
 - ❑ dostupnost pro občany
 - ❑ počet obyvatel správního obvodu
 - ❑ prvoinstanční rozhodování na co nejnižší možné úrovni veřejné správy
 - ❑ četnost vydaných prvoinstančních rozhodnutí na jednotlivých úsecích státní správy
 - ❑ efektivnost, kvalita a hospodárnost výkonu veřejné správy na příslušném stupni
 - ❑ náročnost přenášených působností na kvalifikovanost zaměstnanců úřadů

Prameny ke studiu

- Skulová, S. a kol. **Základy správní vědy**. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2023, s. 239-252
- Rys, R.: **Správní věda, nauka o správních reformách a teorie reform**. *Časopis pro právní vědu a praxi* č. 2/2010
- Baroš, L. a kol.: **Reforma veřejné správy v České republice**. Ministerstvo vnitra ČR, Praha 2003